

E-DEVLET VE E-TÜRKİYE ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Doç. Dr. Murat ERDAL

Elektronik devlet kavramı, dünyada son on yıl içerisinde gelişmiş ve kamuda bir reformu temsil ederek, gündeme oturmuştur. Bu kavramın gelişiminde, hiç kuşkusuz yüksek teknoloji alanında, özellikle de bilgisayar ve iletişim sektöründe yaşanan ilerlemeler rol oynamıştır. Kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve toplumun, bilişim teknolojileriyle daha fazla buluşması ve yararlanma biçimleri, elektronik devletin oluşmasında büyük katkı göstermiştir.

E-devletin, kamuda bir reformu temsil etme şeklinde sunulması ise bürokrasinin azaltılması, hizmete erişim kolaylığı, maliyetlerden tasarruf, işlemlerin çabuklaştırılması ve standartlaşma getirmesinden kaynaklanmaktadır. Vatandaşa ve örgütsel kurumlara (işletme veya sivil toplum kuruluşları) kısa sürede, tam ve standart bir şekilde hizmet sunulabilmesi gerçekten de bir reformdur. Bütün bu faydalarla birlikte, e-devlet oluşumunun personel istihdamına etkileri; niteliksizleri elimine ederken nitelikli insan kaynaklarına ihtiyacı arttırdığı gözden irak tutulmamalıdır.

Günümüz dünyası, hızlı düşünmeyi ve hızlı hareket etmeyi gerektirmektedir. Vatandaşlar; ikametgah, nüfus, okul ve askerlik işlemlerinde; maliye, belediye, sosyal güvenlik ve sağlık kurumları ile olan ilişkilerinde, sürekli olarak kamu kurum ve kuruluşları ile etkileşim halindedir. Kamu ile etkileşim türlerinde vatandaş, uzun süre kuyruklarda bekleyebilmekte, bürokratik işlemlerin fazlalığından şikayet etmekte ve her şeyden önemlisi kaybedilen vakit, emek ve maliyetlerden yakınmaktadır. Benzer durum kurumsal yapıda faaliyet gösteren işletme, sivil toplum örgütleri, dernek ve vakıflar içinde geçerlidir.

Bugünün yaşam biçimine teknoloji hakimdir. Toplu taşıt araçlarından ev teknolojisine, cep telefonlarından bilgisayarlara kadar gündelik hayatın hemen her kesitinde yüksek teknoloji ürünlerinden yararlanılmaktadır. Elektronik veya kısaca “e” kavramı, kabul edilsin veya edilmesin, yaşamın her anında kendisini göstermektedir. Aile-ev ortamı içerisinde

Doç. Dr. Murat ERDAL

İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü 34116 Beyazıt-İstanbul
merdal@istanbul.edu.tr, muraterdal@hotmail.com, Tel : (0212) 440 02 45

kullanılan ve temel ihtiyaçlar olarak nitelendirilen televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, müzik seti, bilgisayar, telefon, fırın, mutfak robotu vb. teknolojilerin sayısı artarken işlevsellikleri de katlanarak büyümektedir. Kullanıcılar, yani vatandaşlar, özel yaşamlarında teknolojiden bu denli yoğun yararlanırken, aynı durum, artan bir oranda iş yaşamı için de geçerlidir. Ofis sistemleri; faks cihazı, fotokopi makinesi, bilgisayarlar, yazıcılar vb. olmak üzere, donanım ve yazılım ürünlerinde hemen her gün bir yenilikle ortaya çıkmaktadır.

lkemizle ilgili değerlendirmelerde, elektronik devlet alanında kamuya büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Gerek yasal ve teknik düzenlemelerdeki eksikliklerin hızla kapatılması gerekse kurumlar arasında koordinasyon ve eşgüdümün sağlanması devletin birincil devleridir.

www.meslekiyeterlilik.com[]

E-Türkiye kapsamında çeşitli sahalarda başlatılan ve geliştirilen faaliyetler sevindirici olmakla birlikte, henüz istenilen seviyeye ulaşmış değildir. Devletin temel hizmet alanlarının acil olarak bilgi ve iletişim teknolojileri ile bütünleştirilmesi gerekmektedir. Bu bütünleştirme bilgisayar ihalesi açılması, bilgisayar ve diğer teknoloji cihazları ile yazılım ürünlerinin alımlarıyla sınırlı kalmamalıdır. Devlet kademelerinde hizmet verecek kullanıcıların veya karar vericilerin, teknolojiyle ilgili olarak bilgi düzeyleri, tutum ve algılamalarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. İnternetin ucuzlaştırılması ve yaygınlaştırılması ile toplumun her kesimine nüfuz ettirilmesi için planlamalar ivedilikle tamamlanmalıdır. E-kültürün tüm kamu birimlerinde ve toplum katmanlarında yaygınlaştırılması, e-devletin temel projesi olmalıdır. Uygulayıcılar açısından özellikle;

- Eğitim sisteminde ğretmenlere,
- Sağlık sisteminde; doktor, hemşire, eczacı, teknik eleman ve idari birimlere,
- Adalet sisteminde; hakim, savcı, avukat ve idari birimlere,
- Emniyet ve güvenlik sisteminde; polis, asker ve idari birimlere,

bilgisayar, internet ve elektronik devlet projeleri hakkında eğitimler verilmeli ve bu eğitimlerin sürekli liği sağlanmalıdır. Böylelikle kamunun kıt kaynakları daha doğru bir Şekilde kullanılarak hedeflenen amaca hizmet etmiş olacaktır.

E-devlet proje ve uygulamaları yaygınlaştıkça teknoloji maliyetleri de artmaktadır. Sürekli olarak dış alımlarla sağlanan donanım ve yazılım ürünlerine ödenen bedeller ülkemize ilave yükler getirmektedir. Teknoloji transferi ve dış alımlarla bir yere varılamayacağı açıktır. Türkiye içinde, bize ait çözümlerin üretilebilmesi için yeni yöntemler düşünülmeli, ulusal araştırma-geliştirme yeteneğinin geliştirilmesine yönelik projeler üretilmelidir. Teknoloji geliştirme merkezleri bu kapsamda orta ve uzun vadede çıkış yolu olarak görünmektedir. Yüksek öğretim kurumları ve nitelikli insan kaynakları bu yönde kullanılmalıdır. Teknoloji geliştirme merkezlerinde; üniversite-sanayi, kredi ve finans kurumları, yerel yönetimler, teknik-fiziki ve yasal altyapılarla entegre edilmelidir. Bu tür yenilikler ve ar-ge odaklı merkezler, e-devlet altyapısının temel bileşenleri olan yazılım ve donanım ürünlerinin Türkiye’de geliştirilebilmesi açısından teşvik edilmelidir.

Avrupa’da İsviçre’de St. Gallen Üniversitesi’nde, komşumuz Yunanistan’da Atina Üniversitesi’nde benzerlerini gördüğümüz “Elektronik Devlet Araştırma Merkezleri ve Laboratuar” modelleri benzerlerini ülkemizde de görmek isteriz. Türkiye’nin e-devlet alanında daha da ileri gitmesinde, sosyal bilimler (kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, hukuk ve işletme) ile mühendislik disiplininin gelen uzmanların bir arada çalışması sinerji yaratacaktır. Kamu yönetimindeki e-devlet uygulamaların sağlıklı bir yapıda ilerlemesi için bu tür bir yapılanmaların yararlı olacağı inancındayız.

Elektronik devlet alanında kısa, orta ve uzun vadeli plan ve projelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu düzenlemelerde ilgi tüm tarafların; kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve vatandaşın desteği şarttır. Tüm bu taraflar, Türkiye’yi bilgi ve iletişim teknolojileri alanında daha gelişmiş bir yere ulaştırmak için yoğun çaba sarf etmelidir. Kamu bilgi işlem daire başkanlıkları, e-devlet projelerinin geliştiricisi ve aynı zamanda uygulayıcısı konumundadır. Bu birimlerse, kurumsal ihtiyacı ortaya çıkarmak, bilişim teknolojisinin gerektirdiklerini bilmek ve ona uygun çözümler üretmek, uygun kaynak tahsis etmek gibi zor bir görevle karşı karşıyadır. Yasal, teknik ve fiziki altyapı yetersizlikleri; mali ve insani yönlerdeki kaynak yetersizliği ile bütünleştiğinde sıkıntılar daha da artmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarımızın geneline bakıldığında, e-devlet projeleri çoğunlukla internet web sayfasını hayata geçirmek olarak değerlendirilmektedir. Paralel bakış açısı vatandaşlarda da yaygındır. Oysa ki, bu bakış açısı çeşitli hataları da beraberinde getirmektedir. E-devlet, kamuya ait bir internet web sitesi değildir. Kurum içinde bütün birimlerde e-kültürün özümsemesi, bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanılmasını ifade etmektedir. Web sitesi sadece, kurumun internet ortamında görünen yüzüdür ve arka planda destek ofislerle beslenmesi gerekmektedir. İnternet sayfası, faaliyet alanına bağlı olarak sürekli güncellenmelidir. “Web sitesi bilgi işlem bölümünün işidir” anlayışından hızla uzaklaşmalı, bu sorumluluk sadece teknik elemanlara delege edilmemelidir.

Ülkemizde kamu web sitelerinin büyük bir bölümü, e-devletin birinci aşamasında olduğumuzu göstermektedir. Kısaca, web siteleri, vatandaş ve işletmeleri bilgilendiren, kanun, yönetmelik vb. gelişmeler, haber ve olayların duyuruları şeklinde inşa edilmektedir. E-posta ile danışma, sohbet-forumlar, anket düzenleme, şikayet masaları, fatura sorgulama gibi işlemlerin, henüz gelişme aşamasında olduğu görülmektedir. Uzun yıllardan beri yerleşik kamu kültürü ve zihniyetinin bir çırpıda değiştirilmesi, yeni bir anlayışın egemen hale getirilmesi hiç kolay değildir. Yeni e-devlet anlayışının oturtulmasında, vatandaş, işletme ve devlet arasında tüm yönleriyle “güven ve gizliliğin” sağlanması elzemdir. İşlemlerin herhangi bir kamu binasına gitmeden ve yüz yüze görüşme olmaksızın, bilgisayar destekli yapılabileceği aşama, özetle “tam bir entegrasyon” herkesin ortak dileğidir.

Bugün dünya genelinde hemen her coğrafyada; “E-Amerika”, “E-Asya”, E-Avrupa” ve “E-Akdeniz” gibi birçok uluslararası proje bulunmaktadır. Bu projelerin ortak noktası; bilgi ve iletişim teknolojilerin toplumda ve devlet kademelerinde kullanımının yaygınlaştırılması, bilgi paylaşımının artırılması, gelecek kuşakların daha donanımlı hale getirilmesi, eğitim ve refah seviyesinin yükseltilmesi ile ticaretin geliştirilmesidir.

Ticaretin basitleştirilmesi ve hızlandırılması, Avrupa-Amerika ve Asya arasında yoğun rekabete neden olmaktadır. Bu rekabet içinde; “ithalat”, “ihracat” ve “transit işlemler”de çabukluk, “eşya-kargo”, “insan” ve “araç” takibinin yapılabilmesinde bilişim teknolojilerinin payı büyüktür. Bu bakımdan gümrükler, sınır kapıları, havaalanları, terminaller, limanlar vb.

yerlerin modernizasyon projelerine ayrılan kaynaklar arttırılmaktadır. Dış ticaret işlemlerinde mevzuatlar sadeleştirilmekte ve harmonizasyona gidilmektedir. Bu faaliyetlerin arkasında en büyük güç olarak elektronik devlet görülmektedir.

Sonuç olarak, e-devlet çalışmaları siyaset üstü görülmeli ve bunun bir bayrak yarışı olduğu bilinciyle hareket edilmelidir. Bilimsellik ve objektiflikten uzak, “adam kayırma ve adama göre iş felsefesi”, “particilik”, “hemşehricilik” gibi anlayışlar ülkemizde ne yazık ki hala çok yaygın yaşanan olgulardır. Hükümetlerin veya yerel yönetimlerin değişmesi, bilişim projelerinde kesintiye yol açmamalı, uzun dönemli yerleşme ve gelişme açısından, kurumsal bilgi ve birikim ile e-devlet kültürü erozyona uğratılmamalıdır.